

придворних сказав: «королева схоже, поводиться більш різко стосовно своїх покоївок, ніж раніше, не веде розмову з ними дружньою нотою, а лаїть за злочини, настільки, що прекрасні дівчата часто ридають» [1, с. 134].

Останні роки правління Єлизавети супроводжуються проблемами в Ірландії та погіршенням її здоров'я. Монархиня померла у віці 69 років. Назавжди увійшовши в історію як «Королева-Діва», що до кінця залишалася незаміжньою та бездітною.

Оскільки Єлизавета не залишила прямого спадкоємця з роду Тюдорів, то і династія Тюдорів, яка правила Англією 118 років, завершується.

Отже, нашим завданням не було оцінити успіхи та історичне значення правління Єлизавети Тюдор, але аналізуючи джерела ми бачимо, що епоха англійської королеви не безпідставно іменується «золота доба прогресу». Монархиня присвятила своє життя країні і запам'ятається моментами, коли корона, церква і парламент працювали в конституційній рівновазі. Жінка, що так і не пізнала шлюбного щастя, до останнього залишалася «заручена з нацією».

Список використаних джерел

1. Акройд П., Тюдоры. От Генриха VIII до Елизаветы I. Санкт-Петербург: Изд. Азбука-Аттикус, 2020. 720 с.
2. Ben Johnson. Elizabeth I – A Life In Portraits. The History of England Magazine. 2018. URL: <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/Elizabeth-I-Life-in-Portrait/> (дата звернення: 30.03.2023).
3. Elizabeth I: Troubled child to beloved Queen. URL: <https://www.bbc.co.uk/teach/elizabeth-i-troubled-child-to-beloved-queen/zbkjcqt> (дата звернення: 30.03.2023).

Катерина Гноєва

ПРОТИБОРСТВО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ РОСІЇ ТА УКРАЇНИ

Інформація та інформаційні технології проникають у всі частини сучасного суспільства – і в мирний час, і в періоди стратегічної конкуренції, і під час війни. З початку 2000-х передові інформаційні технології для швидкого обміну, обробки та аналізу даних мали значний вплив на характер військових операцій Росії. Дослідження російської військово-наукової літератури виявляє центральне місце концепції інформаційного протистояння у військовій стратегії Росії.

Зростання інтересу до інформаційного протистояння у війнах майбутнього не є випадковістю. Це пов'язано з тим, що інформація стає такою ж зброєю, як ракети, танки і т.п. Сьогодні очевидно, що інформаційне протистояння стане чинником, який суттєво впливатиме на початок, проведення та результат війни майбутнього. Одним із найважливіших механізмів виникнення безконтактних війн є не лише революція у військовій справі, яка зараз відбувається в розвинутих країнах, а й інформаційно-наукова та технічна революція, яка також формує абсолютно нові інформаційні системи в глобальному масштабі. Звичайно, в перехідний період до безконтактних воєн, а це було приблизно до 2010 року, зберігалось багато елементів протистояння минулого покоління (контактних воєн). Проте вже зараз зрозуміло, що назріває різкий стрибок у бік інформатизації та автоматизації управління військами та зброєю. Тут також слід очікувати швидкого процесу автоматизації всіх рівнів організаційної структури збройних сил. Але під час переходу, інформаційне протистояння залишається лише одним із видів підтримки інших методів ведення війни.

Інформація є однією зі складових Російської агресії проти України, про що може говорити наявність інформаційної війни між Україною та Росією. Йдеться про активне поширення неправдивої чи спотвореної інформації про Україну від Російської сторони, що відбувається з наступною метою: дискредитація нашої держави, кібератака та пропаганда російських цінностей серед населення. Така ситуація загрожує суверенітету та національній безпеці України.

За визначенням першого заступника директора Федерального агентства урядового зв'язку та інформації Росії В. Маркоменка, інформаційна війна – це комплекс заходів і операцій, що провадяться в конфліктних ситуаціях, в яких інформація є водночас зброєю, ресурсом і метою [4, с. 137].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року ознаменувало драматичну ескалацію восьмирічного конфлікту, який розпочався з анексії Росією Криму, і означало історичний поворотний момент для європейської безпеки. Через рік після початку бойових дій багато аналітиків з питань оборони та зовнішньої політики назвали війну великою стратегічною помилкою президента Росії Володимира Путіна.

Багато спостерігачів не бачать перспектив для дипломатичного розв'язання в найближчі місяці та натомість визнають потенціал для небезпечної ескалації, яка може включати використання Росією ядерної зброї. Війна прискорила прагнення України приєднатися до західних політичних блоків, включаючи Європейський Союз (ЄС) та Організацію Північноатлантичного договору (НАТО).

Згідно з переписами, в Україні станом на 2001 рік проживало

приблизно вісім мільйонів етнічних росіян, переважно на півдні та сході. Москва заявила про обов'язок захистити цих людей як привід для своїх дій у Криму та на Донбасі в 2014 році.

Після розпаду Радянського Союзу багато російських політиків розглядали «розлучення» з Україною як помилку історії та загрозу авторитету Росії як великої держави. Втрата постійної влади над Україною та допущення її до західної орбіти багато хто сприйняв би як серйозний удар по міжнародному престижу Росії. Отож, у 2022 році Путін розглядав ескалацію війни з Україною як частину ширшої боротьби проти західних держав, які, за його словами, мають намір знищити Росію.

Загалом, Росія завжди прагнула зберегти свій політичний вплив в Україні та в усьому колишньому Радянському Союзі, особливо після того, як її улюблений кандидат у президенти України у 2004 році Віктор Янукович програв конкуренту-реформісту в рамках народного руху Помаранчевої революції. Цей шок для російських інтересів в Україні стався після подібної поразки Кремля на виборах у Грузії у 2003 році, відомої як Революція троянд, і за ним послідувала інша – Революція тюльпанів у Киргизстані 2005 року. Пізніше, у 2010 році Янукович став президентом України, на тлі невдоволення виборців помаранчевим урядом.

Спільна спадщина двох країн сягає більш ніж тисячі років у той час, коли Київ, столиця України, був центром першої слов'янської держави, Київської Русі, батьківщини як України, так і Росії. У 988 році Володимир Великий, новгородський князь-язичник і великий князь Київський, прийняв православну віру і хрестився в кримському місті Херсонесі. З цього моменту російський лідер Володимир Путін напередодні вторгнення заявив: «Росіяни та українці – це один народ, єдине ціле».

Агресійна війна Росії проти України примітна тим, наскільки вона ведеться та поширюється в Інтернеті. Хоча соціальні мережі зіграли певну роль у попередніх війнах – наприклад, російських солдатів було ідентифіковано на полі бою на Донбасі під час вторгнення в 2014 році, а відео з війни в Сирії поширювали в ТікТок. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну проілюструвало як соціальні медіа змінюють спосіб хронікування, переживання та розуміння війни. Це значною мірою пов'язано зі швидким зростанням охоплення Інтернетом і використанням соціальних мереж; 75% українців користуються Інтернетом, а 89% населення охоплено принаймні мобільною технологією 3G [6].

Для порівняння, коли Російська Федерація вторглася в Україну в 2014 році, лише 4% українських абонентів мобільного зв'язку мали доступ до мереж 3G або швидше, а під час війни в Сирії в 2015 році лише 30% населення Сирії було онлайн. Частково завдяки цій динаміці війна, яка триває в Україні, також прояснила масштаби загрози дезінформації. Незважаючи на те, що використання дезінформації як зброї завжди

існувало, ландшафт соціальних медіа в разі збільшив її охоплення та потенційне проникнення.

Поряд із посиленням обмежень щодо політичної опозиції в Росії, дезінформаційні нарративи прогресували від пропаганди та історичного ревізйонізму – наприклад, наполягання на тому, що Крим «завжди був російським» після анексії Москвою в 2014 році. [2] До неправдивих тверджень про проникнення неонацистів в уряд України та теорій змови про лабораторії України / США з біозброєю. Ці зусилля представляють кілька способів, за допомогою яких російський уряд і об'єднані сторони використовують дезінформацію як зброю, щоб відвернути, заплутати та підірвати опонентів.

Напередодні вторгнення Росії 24 лютого дезінформаційні повідомлення загалом мали на меті деморалізувати українців, посіяти розкол між Україною та її союзниками та зміцнити суспільне сприйняття Росії [3]. Твердження включали те, що нарощування військових сил перед вторгненням було лише для навчань; повідомлення, зосереджені на історичному ревізйонізмі, делегітимізації України як суверенної держави (що Україна не має історичних претензій на незалежність і була створена Росією); заяви про загрози російському населенню в Україні та про здійснення українським урядом геноциду в тих частинах Донецької та Луганської областей, які незаконно контролюються з 2014 року підтримуваними Росією сепаратистами; розповсюдження новин, що применшують масштабне вторгнення Росії, привертаючи увагу до ймовірних військових злочинів інших країн [1].

Така політика Російської імперії потребує реагування з боку держави на іншу державу, яка є суб'єктом міжнародного права, а отже, потребує творення необхідного правового підґрунтя для застосування комплексу заходів з протидії агресії; по-друге, необхідним є не лише протидія самій агресії, але запобігання її поширенню в тому числі в середині країни, проти якої таку агресію було застосовано, що вимагає створення відповідної організаційно-правової системи в межах національного права, що, знову ж таки, вимагає визначеності на рівні категоріального та термінологічного апарату [5, с. 334–335].

Міжнародні уряди швидко визнали загрозу дезінформації в контексті широкомасштабної агресії Росії проти України. У відповідь вони висвітлили нарративи та інструменти, які використовує російський уряд, підсанкційні ЗМІ та особи. Міжнародні організації подібним чином виконували програми перевірки фактів і розвінчання, а також забезпечували міжорганізаційні механізми для обміну інформацією та технічної підтримки. Тим не менш, уроки з реагування уряду на загрозу, яку представляє дезінформація протягом перших кількох місяців війни, не обов'язково відобразатимуть те, що слід робити в мирний час через

складні та невідкладні обставини, викликані війною. Оскільки загарбницька війна Росії проти України триває.

Росія уже довгий час веде інформаційну війну проти України. Від початку своєї історії Росія, маніпулюючи фактами, нав'язує суспільству пропагандистські міфи – починаючи від того, що «Москва – третій Рим», «українці та росіяни – братній народ», і закінчуючи «спеціальною воєнною операцією на Донбасі» з метою «демилітаризації та денацифікації України». Причому робить вона це активно як на внутрішній, так і на зовнішній арені, використовуючи цинізм і безпринципність, множинність варіантів правди, постійне вкидання дезінформації у медіапростір. Кремлівська дезінформація постійно підтримується і тиражується. Інформаційний тероризм Росії вже зараз впливає на весь світ, поширюючи відповідні моделі поведінки.

Дослідивши та проаналізувавши матеріали дослідження щодо виникнення, особливостей та прогресування інформаційних війн з боку Російської Федерації, спираючись на праці як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, критично їх осмислюючи, ми прийшли до таких висновків: потік російської дезінформації та зриви, спричинені нею, значно зросли після вторгнення Росії в лютому 2022 року. У свою чергу, відповідь України на загрозу російської дезінформації базується на прогресі, досягнутому у зміцненні інформаційного та медіа-середовища з 2014 року, а також у створенні механізмів для безпосередньо реагувати на інформаційні загрози. До них належать зусилля з надання точної інформації, забезпечення того, щоб медіа-організації могли продовжувати діяльність, а також політичні зусилля щодо боротьби із загрозами, створеними російськими державними ЗМІ.

Список використаних джерел

1. Cadier, A. Російсько-український центр відстеження дезінформації. *News Guard*. 2021. URL: <http://surl.li/cpfim>
2. Coynash H. Moscow's Proxy Republics Announce That Donbas Is and Always Was Russian. *Kharkiv Human Rights Protection Group*. 2021. URL: <http://surl.li/fsice>
3. Wahlstrom A., Наступ ІО: інформаційні операції навколо російського вторгнення в Україну. 2021. URL: <http://surl.li/fsidv>
4. Горбань Ю. О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 1. С. 136–141.
5. Коруц У. Інформаційна війна як інструмент пропаганди війни: правові підстави протидії. *Міжнародне право*. 2020. Вип. 8. С. 334–339.
6. Міжнародний союз електрозв'язку. *ITU Data Hub*. 2021. URL: <http://surl.li/fsibw>